

MEDIJU PEDAGOGISKĀ VĒRTĪBA MAĞISTRA STUDIJU PROGRAMMAS APĢUVĒ: STUDENTU VĒRTĒJUMS

The Value of Media in the Acquisition of Master Degree Program: Students' Assessment

Emīlija Černova

Latvijas Universitāte, Latvija

E-pasts: emilija.cernova@lu.lv

Abstract. *Rapid development of innovative processes characterizes the conditions of the scientific and technical revolution. The understanding about the place and role of the man in the innovative society also changes. Therefore the readiness of the social and individual consciousness to changes in all spheres of life (including education) and the acceptance of the novelties as a value are important. It testifies about a new orientation of education which applies to methods as well as their forms, content and aim. But is the preschool teacher ready to use media in her professional work? Does the acquisition of higher education promote it? The aim of the article is to study the use of the innovative teaching/learning activities in the acquisition of the Master degree program.*

Keywords: *innovative teaching/learning activity, Master degree study program, medium, preschool teacher.*

Ievads

Introduction

Mūsdienu sabiedrības attīstības posmam ir raksturīga inovatīvo procesu strauja attīstība. Tādēļ ir svarīga sabiedriskās un individuālās apziņas gatavība pārmaiņām visās dzīves jomās (arī izglītībā) un jaunā kā vērtības pieņemšana. Mainās priekšstats par cilvēka vietu un lomu inovatīvajā sabiedrībā. Vēsturisko laikposmu katrs cilvēks pārdzīvo atšķirīgi, piepildot to ar savu saturu. Vieni iet kopsolī ar vēsturi, citi atpaliek no šīs kustības, bet ir cilvēki un profesijas kuriem jāiet līdz ar laiku un pat jāapsteidz to.

21.gadsimta izglītība tiek raksturota kā:

- orientēta uz brīva cilvēka attīstību: radošs, patstāvīgs, iniciatīvs, konkurētspējīgs, mobils...;
- pasaule, kas nav sevī noslēgta;
- zinātnē rīsoši procesi, kuru attīstība ir strauja.

Savukārt, 21.gadsimta skolotājam tiek izvirzītas citas prasības ar viņam piemītošām tādām rakstura īpašībām, kuras ļauj:

- būt psiholoģiski gatavam un praktiski spējīgam zinātniskās informācijas straujai atjaunošanai;
- atzīt un pieņemt katra bērna, grupas uzvedības savdabīgumu;
- uztvert, analizēt un izvērtēt pretrunīgu informāciju, ņemot vērā bērnu domāšanas dažādus stilus;
- veiksmīgi risināt nestandarta situācijas un nepieļaut atsevišķu pedagoģisku situāciju atkārtošanos;
- būt atvērtam vērtību orientācijas maiņai;

- veikt savas un bērnu darbības analīzi un pieņemt objektīvu secinājumu;
- noteikt savas un bērnu attīstības perspektīvas;
- būt gatavam un reāli ikdienā veicināt inovāciju (arī mediju) ieviešanu praktiskā pedagoģiskā darbībā;
- tieksme nepārtraukti apgūt mācību un audzināšanas progresīvās tehnoloģijas, iekšzemes un ārzemju pieredzi un sasniegumus adaptēt to savai profesionālai darbībai, bērnu individuālajām īpatnībām, interesēm un spējām.

Tas arī noteica raksta mērķi: pētīt inovatīvo mācību darbību – mediju izmantošanu maģistra studiju programmas apgūvē.

Mediju iekļaušana mācību darbībā vēsturiskā aspektā

Inclusion of media in the teaching/learning activity in the historical aspect

Iepriekš minētais liecina par jaunu izglītošanās orientāciju, kura skar metodes un līdz ar to formas, saturu, mērķi. Un, pirmkārt, tā kļūst par īpaši aktuālu pirmsskolas izglītības problēmu, jo personības veidošanās nozīmīgākais posms ir līdz skolas vecumam.

Pedagogu skaits mūsu valstī, kuri īsteno pirmsskolas izglītības programmas, ir 10551. No tiem 786 ir ieguvuši maģistra grādu, pašreiz maģistratūrā studē 213.

Līdz ar jaunu elementu iekļaušanu mācību darbībā izveidojušās un nostabilizējušās jaunas pieejas zināšanu apgūvē, normatīvās pedagoģijas metodes būtiski nomainītas.

Atsauksim atmiņā grāmatas kā mācību līdzekļa (un *medija* varam teikt šodien) pastāvēšanas nelielu posmu:

- pirmie padomju gadi - asi kritizēts mācību grāmatu buržuāziskais saturs, tādējādi mācību grāmata tika noliegta kā mācību līdzeklis;
- tās vietā ierosināts radīt tā saucamās „strādnieku grāmatas”, „izvērstās mācību grāmatas”, kuras nesniedz sistemātiskas zināšanas mācību priekšmetos. Tātad, noliegta mācību grāmatas stabilitātes ideja;
- kopš 1933.gada katrā priekšmetā tiek veidota vienota, obligāta mācību grāmata. Zinātnes un tehnikas attīstība ietekmē mācību grāmatu saturu;
- līdz 20.gs. vidum grāmata sniedz stabilas zinātniskas atziņas: ābece, visu mācību priekšmetu grāmatas, rokasgrāmatas.

Pēc tam cilvēka labklājības rādītājs un informācijas nesējs bija televizors (1960), magnetofons (1970), video (1980), personālais dators (1990). Mediji ieņem savu stabilu vietu arī izglītības iestāžu pedagoģiskajā procesā.

Medijs, tas ir objekts uz kura tiek saglabāti dati vai ar kura starpniecību tie tiek nodoti tālākizmantošanai.

Komunikāciju zinātnē par mediju dēvē zīmi jeb simbolu, kas reprezentē vēstījuma jēgu. (Plaude, 2001)

Mācību procesā medijs ir pedagoģisks līdzeklis, kuram ir didaktisks vai audzinošs mērķis. Pastāv tradicionālie (grāmatas, laikraksti, televīzija) un digitālie (dators, internets, interaktīva tāfele u.c.) mediji.

Zinātnes un tehnikas attīstība ietekmē mācību grāmatu saturu un katrā priekšmetā tā tiek veidota vienota, obligāta.

Bet vai pirmsskolas skolotājs ir gatavs lietot medijus savā profesionālajā darbībā?

Pirmsskolas skolotāja studiju maģistrantūrā motīvi

Motives for studying in the preschool teacher's master degree program

Pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu vēlme un tieksme paaugstināt bērna attīstības un audzināšanas procesa kvalitāti, kā arī sabiedrības prasība un vecāku izvirzītās prasības savu bērnu izglītības līmenim rada nepieciešamību skolotājam profesionāli pilnveidoties, lai spētu pilnvērtīgi strādāt mainīgajos apstākļos. Kā jau tika minēts, katrs desmitais no strādājošajiem pirmsskolas izglītības iestādē skolotājiem ir maģistrs vai studē maģistrantūrā. Tādēļ, lai noskaidrotu ar kādu mērķi pirmsskolas skolotāji nāk studēt maģistrantūrā, analizēju 34 skolotāju iestājpārbaudījumu maģistrantūrā motivācijas vēstules. (Černova, 2009)

Aptauja liecina par pretendentu ieinteresētību un priekšstatu par maģistra programmas praktisko noderīgumu profesionālajā darbībā. Ilustrācijai daži fragmenti no motivācijas vēstulēm:

- ...apzinās, ka pirmsskolas izglītība ir prioritārs jautājums...
- ...grib padziļināt zināšanas pētniecībā, lai sniegtu pilnvērtīgu, argumentētu informāciju sabiedrībai par pirmsskolas vecuma nozīmi cilvēka attīstībā...
- ...vēlas aktivizēt mērķtiecīgu bērnu vecāku pedagoģiskās izglītošanas darbu...
- ...ir vajadzība paaugstināt savu gatavību darbam ar bērniem, viņu vecākiem, sabiedrību mūsdienu apstākļos...
- ...lai spētu maksimāli ierobežot kompjuterspēles bērnu dzīvesdarbībā...
- ...pirmsskolas izglītību padarītu vēl daudzveidīgāku un tajā pašā laikā saglabātu katras pirmsskolas izglītības iestādes konkurētspēju izglītības laukā;
- ...gūtās jaunākās atziņas ieviestu un pārbaudītu praksē.
- ...paaugstinātu un mūsdienīgotu profesionālās darbības līmeni...

Pretendenti ir dziļi pārliecināti, ka maģistra līmenis apsteidz mūsdienu profesionālās prasības, orientē uz fundamentālām zinātniskām atziņām, mūsdienīgām informatīvām un tehnoloģiskām tendencēm, to izpratni un pieņemšanu.

2011.gadā A.Šmite uzklusēja un apkopoja maģistrantūras pretendentu viedokļus par to, kāds bija viņu mērķis iestāties maģistrantūrā:

- ... iegūt jaunas zināšanas un attīstīties līdzī laikā;
- ...turpināt pilnīgot savu kompetenci, savu izaugsmi, lai varētu piedalīties jau nākamās paaudzes izglītošanā.

A.Šmite arī uzdeva jautājumu kur pretendenti iecerējuši izmantot iegūtās zināšanas un pieredzi:

- ...turpināšu darbu pirmsskolas izglītības iestādē un piedāvāšu profesionālās meistarības pilnveides kursus;

...izglītību maģistrantūrā esmu iecerējusi sevis izaugsmei...veidot kādu jaunu izglītības iestādi;

...ieguldīt zināšanas vispusīgākā izglītības sistēmas izpētē, sajūst un saprast, kas un kā tajā darbojas. (Šmite, 2010)

Iegūtie dati liecina, ka skolotājs ir gatavs pārmaiņām visās dzīves jomās un jaunā, t.sk. masu mediju kā vērtības pieņemšanai un to izglītojošās un audzinošās funkcijas nostiprināšanai un pilnvērtīgai realizēšanai pirmsskolā.

Pirmsskolas skolotāja darbības procesu raksturo:

- bērnu audzināšanas un dzīvesdarbības vienotība, audzināšanas organizēšana, ne kā pasākumu kopums, bet kā bērnu un pieaugušo radošas dzīvesdarbības kopveseluma sistēma;
- audzināšanas sistēma atvērta (iesaistīta sabiedrība bērnu dzīvības un sociālajā aizsardzībā, rūpes par materiālo nodrošinājumu un garīgās darbības bagātināšanā);
- audzināšanas nereglamentēts saturs, piesātināts ar bērnu dzīves reālajām problēmām, dzīvesdarbības situācijām, iekļaušanu pašaudzināšanas procesos utt.;
- pedagoģiskā sadarbība ar neformālām apvienībām un jaunām sabiedriskām organizācijām;
- izglītības iestādes un ģimenes audzinošā potenciāla apvienošana. (Černova, 2010)

Bet galvenais bērna personības attīstībai ir tas, ka katra nākamā paaudze sastopas ar pilnīgi jauniem apstākļiem, kas prasa arvien jaunas zināšanas. Tādēļ bērna attīstībai un audzināšanai ir jābūt orientētām uz nākotni, ņemot vērā priekšstatu, zināšanu un prasmju kopuma ātru maiņu, pastāvīgu orientēšanos uz novitātēm un to apgūšanu. Bet skolotājam? Pirmsskolas skolotājam būt vienā līmenī ar laikposmu nozīmē nemitīgi augt savā specialitātē, apzināt un pieņemt jauno, paplašināt radošo interešu loku, lai spētu padarīt bērnam saprotamu viņa dzīves mērķi, valsts izvirzītos uzdevumus. (Černova, 2008)

Medijs maģistra studiju programmas apguvē

Medium in the acquisition of the master degree program

Lai izveidotu maģistrantūras programmas studentu pietiekami korektu mediju izmantošanas ainu, nodalīju divus galvenos aspektus – spontānais patēriņš un regulārais patēriņš, t.i. cik daudz un kādus medijus (radio, televīzija, grāmatas, laikraksti, reklāmas, bukleti, internets u.c.) students izmanto studiju laikā: tika aptaujāti 40 maģistranti no pirmā un otrā kursa, lai noskaidrotu, cik bieži maģistranti izmanto vai studiju laikā izmantoja medijus. Studentiem bija iespējams izvēlēties šādus atbilžu variantus – katru dienu, gandrīz katru dienu, dažas reizes nedēļā, mēnesī, retāk kā vienu reizi mēnesī, pusgadā, pēc vajadzības, nekad.

Vispieprasītākais ir internets, ik dienas internetu lieto 85% maģistrantu. Arī grāmatu un zinātnisko rakstu krājumu izmantošana ir tikpat iecienīta. Mazāka uzmanība tiek pievērsta žurnāliem, televīzijai, radio. Reklāmas un bukleti vispār

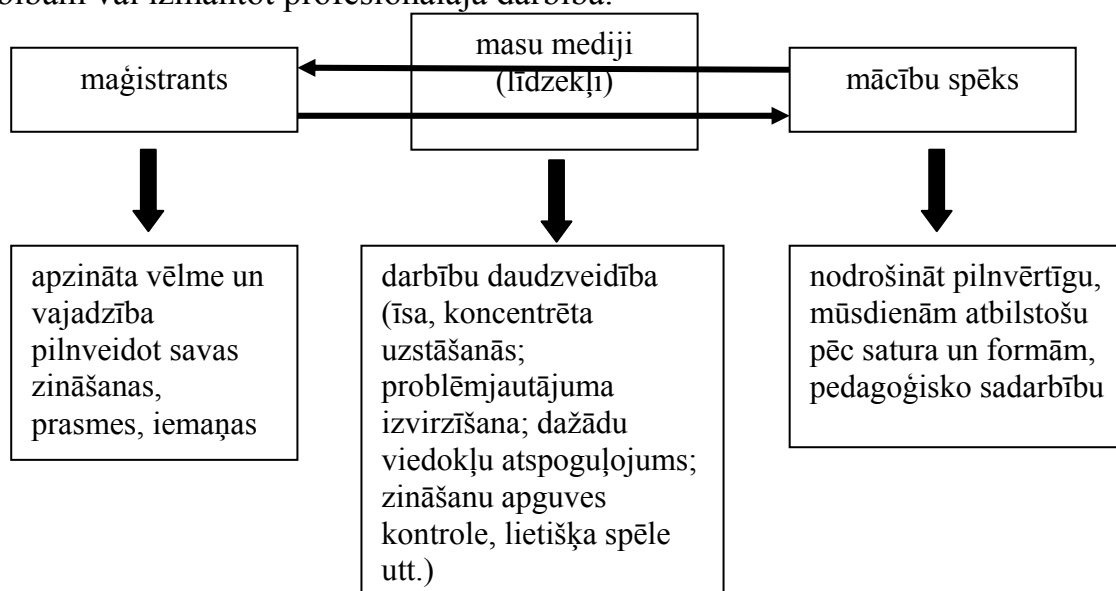
neizraisa interesi. Katrs trešais maģistrants kā mediju, kuru lieto gandrīz katru dienu, min lekciju pierakstus un informāciju no studiju biedriem, darbabiedriem, paziņām, tuviem cilvēkiem. Pārdomu vērtā ir katra otrā atbilde, ka medijus studijās lieto pēc vajadzības. Bet... studiju process ir divpusējs process, kuru raksturo studenta un mācību spēka vajadzība pēc garīgo vērtību apmaiņas, rezultativitāti, mijdarbības dialektiskais raksturs. Un šī atziņa aktualizē, ka mediju lietošanas regulārais patēriņš atkarīgs arī no docētāja.

Internets Grāmata	⇒	katru dienu 85% maģistrantu lieto vai ir lietojuši studiju laikā
lekciju pieraksti, informācija no studiju biedriem, darbabiedriem, paziņām, tuviem cilvēkiem	⇒	gandrīz katru dienu 50%
reklāmas, bukleti	⇒	vispār neizraisa interesi
laikraksti, žurnāli, televīzija, radio	⇒	nenozīmīga interese

1.att. **Medijs maģistra studiju programmas apguvē**
Medium in the acquisition of the masters degree program

Ielūkojos maģistra studiju procesā, lai noskaidrotu cik bieži maģistranti izmanto medijus gatavojoties mācībām? Dominē atbilde - pēc vajadzības.

Kaut gan studenti pārliecinoši apgalvo, ka docētāji informē par aktuālu jautājumu atspoguļojumu mediju plašajā spektrā, rosina lietot tos gatavojoties nodarbībām vai izmantot profesionālajā darbībā.

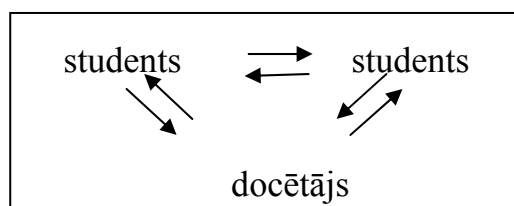

2.att. **Maģistra studiju programmas apguves process (viens no aspektiem)**

Medium in the acquisition process of the masters degree program (one of the aspects)

Mūsdienās aug prasība pēc skolotāja kvalitatīvām zināšanām, prasmēm, iemaņām. Tas paredz nozīmīgu pirmsskolas skolotāja profesionālo sagatavošanos, tātad mūsdienīgas zināšanas un iespēja nepārtrauktai pašizglītbai. Bērnudārzs, taču, ir daļa no Valsts izglītības sistēmas, kur īpašu nozīmi gūst tā darbības saturs un metožu jautājumi.

Pirmsskolas pedagoģiskā procesa svarīga īpatnība ir darbību daudzveidība, kuras nodrošina katra un visu subjektu līdzdalību, pozitīvu darbošanās atmosfēru savstarpējās attiecībās. Maģistra programma palīdz sistemātiski padziļināt teorētiskās, studentam rada apstākļus savas praktiskās profesionālās darbības organizēšanas un īstenošanas atklāšanai, analīzei un vērtējumam un rezultātā veicina radošu sadarbību:

3.att. **Studenta un docētāja sadarbība studiju procesā** (Černova, 1993)
Student and lecturer cooperation during the study process (Černova, 1993)

Rodas iespēja runāt principiāli, pierādoši, būt tolerantam, uzmanīgam pret citu atšķirīgu viedokli. Tieši mediji tuvina studentu mūsdienu audzēkņa līmenim un attīstības, audzināšanas darba praksei ar bērnu vienlaikus skolotājs – students (maģistrants) analizē sava pedagoģiskā procesa problēmas.

Mācību spēks piedāvā studentam iepazīties ar medija pausto saturu pirms lekcijas un izklāstīt to vienā, divās tēzēs, kurām arī pakārto savas idejas lekcijā. Tā pakāpeniski un pēctecīgi tiek iekļauti lekcijā īsi, bet koncentrēti vairāku studentu ziņojumi, kuri pauž vēlmi piedalīties konkrētās tēmas apgūvē.

Citreiz studenti aktīvā mācību darbībā iesaistās uzdodot problēmjautājumu, paužot savu spriedumu vai vienkārši izsakot repliku. Tā veidojas prasme kopīgi uzņemties atbildību par notiekošo auditorijā.

Secinājumi

Conclusions

Apkopotie iegūtie dati par mediju izmantošanu maģistra studiju procesā ļauj apgalvot, ka:

- maģistra studiju laikā mācību spēks formē studentu psiholoģiskos pamatus lietot medijus studiju procesā, kā arī piedalīties inovācijās, lai pilnvērtīgi varētu veikt inovatīvo funkciju savā profesionālajā darbībā;
- ir svarīgi no mācību spēka puses nodrošināt studentu teorētisko un praktisko gatavību lietot medijus mācību procesā;
- mediju lietošana maģistra studiju programmas īstenošanā padara to daudzveidīgāku, tai pašā laikā saglabā augstākas izglītības konkurētspēju un nodrošina konkurētspējīgu pirmsskolas izglītību.

Summary

How often do Master degree students or did during their studies use media?

The most frequently used is internet, 85% of master degree students use internet daily. Also reading books and collections of scientific articles is almost as popular. Less attention is given to journals, television, and radio. Advertisements and booklets do not raise interest at all. Every third master degree student mentions the lecture notes and information received from the study mates, colleagues, acquaintances, relatives as a medium they are using almost daily. Every second answer that they use media in their studies in case of need is worth reflecting. But... the study process is a dual process. And this statement underlines that regular use of media depends also on the university teacher. Though students claim convincingly that university teachers inform them about reflection of topical issues in a large spectrum of media, encourage them to use media when getting ready for the lectures or in their professional activity.

Literatūra Bibliography

1. Černova, E. (2010) *Maģistra studijas praksei*. Teacher of the 21st Century: Quality education for quality teaching. Rīga, 2010
2. Černova, E., (2008) Pirmsskolas skolotāja profesionālās darbības aktualitātes. Pirmsskolas skolotāja profesionālo zināšanu veidošanās. *Pirmsskolas pedagoģijas maģistru I konferences materiāli*. LU Latgales filiāle, Daugavpils, 24.-32. lpp.
3. Černova, E. (2009) Pirmsskolas skolotāja profesijas izvēles motīvi. Latvijas Universitātes Raksti, 747. sējuma *Pedagoģija un skolotāju izglītība LU 2009* UDK 37(082) Pe100, 64.-74.lpp.
4. Černova, E., (1993) *Studentu un mācību spēku sadarbība kā nosacījums nākamā audzinātāja veidošanās procesā*. Disertācija, 1993. – 189lpp.
5. Plaude, I., (2001) *Sociālā pedagoģija*. Rīga: Raka, 2001
6. Šmite, A., (2010) Maģistranti par izglītību. *Žurnāls// Skolotājs* 2010/2, 9.-10.lpp.

Emīlija Černova University of Latvia, Faculty of Pedagogy, Psychology and Arts Jūrmalas gatve 74/76, Rīga, LV-1083, Latvia E-pasts: emilija.cernova@lu.lv Phone: +371 26320659
